

The role of the local community in sustainable tourism policymaking in Khorramabad Valley after its global registration

Hekmat Amiri¹ , Maryam Beyranvandzadeh,² , Nobakht Sobhani,³

1. Assistant Professor, Department of Urban Planning, Faculty of Engineering, Lorestan University. Email: amiri.he@lu.ac.ir
2. Member of the academic staff of the Lorestan Branch of the Academic Jihad..Email: beyranvand28@gmail.com
3. PhD Graduate in Geography and Urban Planning. Email: n.sobhani65@gmail.com

Article Info

Article type
Research Article

Article history:

Received
7 March 2026
Received in revised form
7 April 2026
Accepted
7 May 2026
Available online
7 June 2026

Keywords:

Tourism
Development
and sustainability,
tourism management,
local community,
Khorramabad Valley.

ABSTRACT

Objective: The global registration of Khorramabad Valley has provided an exceptional opportunity to enhance the region's international standing and promote the socio-economic development of its residents. By leveraging indigenous knowledge and encouraging the active participation of the local community, this potential can be transformed into a successful model of sustainable tourism—one that both preserves and safeguards the region's sustainability and enhances local well-being

Method: This study adopts a descriptive–analytical approach to examine the role of the local community in sustainable tourism policymaking in Khorramabad Valley following its World Heritage inscription. The findings were analyzed using PLS software. In this research, a sample of 384 participants was selected through simple random sampling.

Results

The results indicate that the reliability and validity between the independent and dependent variables were confirmed, and all factor loadings in this study exceed 0.5. This demonstrates that the indicators are valid for measuring the impact of the socio-economic, environmental, and institutional–managerial dimensions on sustainable tourism policymaking in Khorramabad Valley.

Conclusions:

In this regard, the findings based on the statistical T-values indicate that the environmental components, institutional–managerial structures, and socio-economic considerations, respectively, have the highest levels of significance and influence on sustainable tourism policymaking in Khorramabad Valley.

Cite this article: Chorom, M., Mombini, R., Boostani, H. R., & Kazeminezhad, I. (2026). Efficiency of natural zeolite mineral and zeolite nanoparticles in the purification of nickel-contaminated water. *Journal of Environmental Research and Sustainable Development*, 1(1), 21-34.. <https://doi.org/10.22034/fersd.2026.1.2.1>

© © Author(s) retain the copyright and full publishing rights

Publisher: : Lorestan University.

DOI: <https://doi.org/10.22034/fersd.2026.1.2.1>

1. Introduction

In the context of tourism, the sustainability paradigm is a key driver for public policy development. Governments have adopted correct rhetoric without fundamental changes toward sustainable development (Pforr, 2004). The local community plays a vital role in sustainable tourism policymaking (Krishna, 2024) as primary stakeholders whose participation is essential for achieving genuine sustainability (Pramanik & Rahman, 2023). This participation ensures tourism development aligns with local needs, minimizes negative consequences, and promotes long-term sustainability (Ayu Rastini et al., 2022). Including local residents in planning and governance is a fundamental principle for effective sustainable tourism strategies (Rexas et al., 2020).

Local communities contribute unique knowledge and insights about environmental, social, and cultural contexts, which is invaluable for identifying potential consequences that external planners might overlook (Rasoulimanesh et al., 2017). They provide key information about natural resource capacity and infrastructure, steering development away from over-tourism and

environmental degradation (Sari, 2024). Local participation ensures equitable distribution of tourism benefits and reduces negative externalities. When residents are involved in policymaking, they support economic opportunities and express concerns about social disruptions, rising costs, or environmental pressure (Matapouri et al., 2021).

Participatory governance frameworks emphasizing stakeholder collaboration are essential for sustainable tourism, requiring active participation of local residents alongside government and tourism operators (Wani et al., 2022). This approach is particularly effective in rural areas, linking tourism to agricultural and other local sectors (Andrinata, 2024). Khorramabad, the capital of Lorestan Province, is rich in cultural heritage and natural beauty but faces challenges in exploiting its tourism capabilities (Biranvandzadeh et al., 2023). The global registration of Khorramabad Valley as a UNESCO World Heritage Site provides a strategic opportunity for sustainable tourism development. This study aims to analyze the role of the local community in sustainable tourism policymaking in the Khorramabad Valley following its global registration.

2. Methodology

This descriptive-analytical research was conducted using a survey method and questionnaire tool. The statistical population included all residents, tourists, and tourism activists in the Khorramabad Valley. The sample size was determined using Cochran's formula with a margin of error of 0.05 and standard deviation of 0.5, resulting in 384 individuals. Simple random sampling was

employed. Questionnaires were distributed in person and electronically. Collected data were analyzed using PLS statistical software. The questionnaire consisted of 19 items across three dimensions: socio-economic, environmental, and institutional-managerial. Reliability was calculated using Cronbach's alpha coefficient, which was above 0.8, indicating appropriate reliability.

3. Results

Reliability and validity analyses confirmed that the role of the local community in sustainable tourism policymaking is significant. The socio-economic dimension achieved Cronbach's alpha of 0.8, composite reliability (CR) of 0.88, and average variance extracted (AVE) of 0.57. The environmental dimension showed values of 0.8, 0.88, and 0.57, respectively. The institutional-managerial dimension achieved 0.85, 0.88, and 0.53. All factor loadings for indicators ranged from 0.655 to 0.786, confirming convergent validity. The highest factor loading in the socio-economic dimension was for micro-business empowerment (0.782), in the environmental

dimension for waste management (0.777), and in the managerial dimension for tourism experience design (0.763). The local community development indicator had the highest factor loading (0.786) among the dependent variable. T-statistic results showed that the environmental dimension had the strongest effect (path coefficient = 0.535, $T = 7.75$), followed by institutional-managerial (path coefficient = 0.284, $T = 3.34$), and socio-economic (path coefficient = 0.148, $T = 2.46$). The R^2 value was 0.795, and Q^2 was 0.377, confirming model fit and predictive relevance.

4. Discussion

The findings indicate that the local community plays a crucial role in sustainable tourism policymaking in the Khorramabad Valley. The reliability and validity indices across all three dimensions were within acceptable ranges, confirming the importance of socio-economic, environmental, and institutional-managerial factors in tourism policymaking. The highest factor loadings for micro-business empowerment, waste management, and tourism experience design suggest these are key areas requiring attention. The T-statistic findings reveal that the environmental dimension is the primary priority and most influential factor from the community's perspective. This indicates that environmental preservation and ecological sustainability play a fundamental role in improving tourism policymaking. Consequently, environmental improvement is a fundamental prerequisite for enhancing regional sustainability. The significance of all

three paths indicates that a multidimensional approach is necessary to achieve integrated and comprehensive policymaking, providing sustainability across different dimensions of tourism.

5. Conclusion

The results demonstrate that the local community's role in sustainable tourism policymaking in the Khorramabad Valley is highly significant. All three dimensions—socio-economic, environmental, and institutional-managerial—were confirmed. The environmental dimension was identified as the most influential factor, indicating that ecological sustainability is a fundamental prerequisite for regional tourism development. The model showed strong explanatory power ($R^2 = 0.795$) and predictive relevance ($Q^2 = 0.377$). To achieve sustainability dimensions at various levels, strengthening infrastructure, education and empowerment, establishing continuous evaluation systems, increasing

inter-sectoral cooperation, and providing policy and legal support are recommended. The findings align with global efforts to develop

Author Contributions

In the preparation and writing of this article, all authors have contributed equally. All stages

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Ethical Considerations

All authors affirm that this research was conducted in accordance with ethical standards, with no data fabrication, falsification, or plagiarism.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

community-based and sustainable tourism approaches.

of the research, from study design and data collection to analysis of results and final writing of the article, are the result of collaboration and collective agreement of all authors.

Acknowledgements

We are very grateful to everyone who assisted us in conducting this research.

.

Funding

This research was conducted with the support of the [Institutional Name]. The authors would like to express their sincere gratitude and appreciation to these institutions for their valuable support.

نقش جامعه محلی در سیاست گذاری گردشگری پایدار دره خرم آباد پس از ثبت جهانی

حکمت امیری^۱، مریم بیرانوندزاده^۲، نوبخت سبحانی^۳

۱. استادیار گروه شهرسازی، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه لرستان، رایانامه: amiri.he@lu.ac.ir

۲. عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی واحد لرستان، رایانامه: beyranvand28@gmail.com

۳. دانش آموخته دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، رایانامه: n.sobhani65@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف: ثبت جهانی دره خرم آباد فرصتی استثنایی برای ارتقای جایگاه جهانی این منطقه و توسعه اقتصادی-اجتماعی ساکنان آن فراهم آورده است. با بهره گیری از دانش بومی و مشارکت فعال جامعه محلی، این پتانسیل می تواند به مدلی موفق از گردشگری پایدار تبدیل شود تا هم پایداری منطقه حفظ و صیانت گردد و هم رفاه محلی افزایش یابد. این پژوهش با رویکرد توصیفی-تحلیلی به بررسی نقش جامعه محلی در سیاست گذاری گردشگری پایدار دره خرم آباد پس از ثبت جهانی پرداخته است.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

روش ها: این پژوهش با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه انجام شده است. جامعه آماری شامل کلیه ساکنان، گردشگران و فعالان حوزه گردشگری دره خرم آباد بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر تعیین و به روش تصادفی ساده انتخاب گردیدند. برای تجزیه و تحلیل یافته ها از نرم افزار PLS استفاده شد. پرسشنامه شامل ۱۹ گویه در سه بعد اجتماعی-اقتصادی، زیست محیطی و نهادی-مدیریتی طراحی گردید. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بالاتر از ۰.۸ محاسبه شد.

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۲/۱۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۱/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۱۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۳/۱۷

نتایج: نتایج گویای آن است که پایایی و روایی بین متغیرهای مستقل و وابسته تأیید شد و تمامی بارهای عاملی این پژوهش فراتر از ۰.۵ هستند. این امر نشان می دهد که اعتبار شاخص ها برای سنجش تأثیر ابعاد اجتماعی-اقتصادی، زیست محیطی و نهادی-مدیریتی بر سیاست گذاری گردشگری پایدار دره خرم آباد مورد تأیید است. مقدار ضریب تعیین (R^2) برای سیاست گذاری گردشگری برابر با ۰.۷۹۵، به دست آمد که نشان دهنده قدرت تبیین بسیار بالای مدل است. همچنین مقدار شاخص Q^2 برابر با ۰.۳۷۷ محاسبه شد که حاکی از قابلیت پیش بینی مناسب مدل می باشد.

کلیدواژه ها:

توسعه و پایداری گردشگری،

مدیریت گردشگری،

جامعه محلی،

دره خرم آباد

نتیجه گیری: یافته ها بر اساس مقادیر T (تی) آماری حاکی از آن است که مؤلفه های زیست محیطی، ساختارهای نهادی-مدیریتی و ملاحظات اجتماعی-اقتصادی به ترتیب بیشترین بار معناداری و تأثیرگذاری را بر سیاست گذاری گردشگری پایدار دره خرم آباد دارند. بنابراین، برای دستیابی به گردشگری پایدار در این منطقه، توجه به اولویتهای زیست محیطی و تقویت ساختارهای نهادی-مدیریتی همراه با توانمندسازی جامعه محلی ضروری به نظر می رسد.

استاد: امیری، ح؛ بیرانوندزاده، م و سبحانی، ن (۱۴۰۵). نقش جامعه محلی در سیاست گذاری گردشگری پایدار دره خرم آباد پس از ثبت جهانی. دوفصلنامه محیط

زیستی و توسعه پایدار، ۱(۱)، ۳۴-۲۱. <https://doi.org/10.22034/fersd.2026.1.2.1>

<https://doi.org/10.22034/fersd.2026.1.2.1>

© نویسندگان.

ناشر: انتشارات دانشگاه لرستان.

۱. مقدمه

گردشگری تأثیر می‌گذارند و در نتیجه بر پیامدهای زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی آن تأثیر می‌گذارند؛ عواملی که همگی برای دستیابی به منافع جامعه محلی حیاتی هستند (Greiner, R, 2010)

مشارکت جامعه محلی در ثقل، تضمین توزیع عادلانه منافع گردشگری و کاهش اثرات منفی خارجی آن قرار دارد. هنگامی که ساکنان محلی در فرآیند سیاست‌گذاری دخیل هستند، می‌توانند از فرصت‌های اقتصادی مانند ایجاد شغل و توسعه کسب‌وکارهای محلی که به‌طور مستقیم به نفع آنان است، حمایت کنند و بدین ترتیب از نشت اقتصادی در صنعت گردشگری بکاهند (Mtapuri, O., Camilleri, M. A., & Dłużewska, A, 2021). از سوی دیگر، آن‌ها می‌توانند نگرانی‌های خود را درباره اختلالات احتمالی اجتماعی و فرهنگی، افزایش هزینه زندگی یا فشار بر محیط زیست بیان کنند تا سیاست‌ها به‌گونه‌ای تدوین شوند که این چالش‌ها را مدیریت کنند. بدون حمایت و مشارکت جامعه محلی، توسعه گردشگری نمی‌تواند موفقیت پایدار بلندمدتی کسب کند، چرا که جوامع محلی به‌طور اجتناب‌ناپذیری با گردشگران در تعامل هستند و درک منفی آنان می‌تواند به‌طور جدی تجربه بازدیدکنندگان و شهرت مقصد گردشگری را تضعیف کند (Obradović, S., & Tešin, A, 2023)

چارچوب‌های حکمرانی مشارکتی که بر همکاری ذینفعان تأکید دارند، به‌طور فزاینده‌ای به‌عنوان عناصری ضروری برای گردشگری پایدار شناخته می‌شوند. این چارچوب‌ها مستلزم مشارکت فعال ساکنان محلی همراه با نهادهای دولتی، عملگران گردشگری و سایر ذینفعان است (Wani, M. D., Dada, Z. A., & Shah, S. A, 2023). چنین همکاری‌ای فراتر از صرف مشورت است و به سمت هم‌آفرینی واقعی سیاست‌ها حرکت می‌کند؛ جایی که ساکنان نقش مؤثری در فرآیندهای تصمیم‌گیری دارند. این رویکرد بر اهمیت مفاهیم «مشارکت»، «شریک‌شدن» و «نهادینه‌سازی» در حکمرانی گردشگری مبتنی بر جامعه تأکید دارد. چنین رویکردی به‌ویژه در مناطق روستایی مؤثر است، جایی که مشارکت جامعه محلی به‌عنوان یک جایگزین برای سیاست‌گذاری محلی مورد

در بستر گردشگری، پارادایم پایداری را می‌توان محرک کلیدی برای توسعه سیاست‌های عمومی تلقی کرد. در واقع، دولت‌ها به طرز بسیار هوشمندانه‌ای به اظهارات صحیح و پذیرفته‌شده روی آورده‌اند، بدون آن‌که در عمل تغییرات اساسی و بنیادینی در جهت توسعه پایدار ایجاد کنند (Pforr, 2004). جامعه محلی نقشی حیاتی و چندوجهی در سیاست‌گذاری گردشگری پایدار ایفا می‌کند (Krishna Prasad, Sapkota, 2024) و به‌عنوان ذینفعان اصلی عمل می‌نماید که مشارکت آنان برای دستیابی به پایداری واقعی ضروری است (Pramanik, S. A. K., & Rahman, Md. Z, 2023). این مشارکت تضمین می‌کند که توسعه گردشگری با نیازهای محلی هماهنگ باشد، پیامدهای منفی را به حداقل برساند و پایداری بلندمدت را تقویت کند (Ayu Rustini, N. K., Sri Budhi, M. K., Wiwin Setyari, N. P., & Setiawina, N. D, 2022). گنجاندن ساکنان محلی در فرآیندهای برنامه‌ریزی و حکمرانی نه تنها مطلوب، بلکه اصلی اساسی و بنیادین برای تدوین راهبردهای مؤثر گردشگری پایدار است (Roxas, F. M. Y., Rivera, J. P. R., & Gutierrez, E. L. M, 2020)

یکی از مهم‌ترین مشارکت‌های جوامع محلی در سیاست‌گذاری گردشگری پایدار، دانش و بینش منحصر به فرد آن‌ها در سطح محلی است. ساکنان درکی عمیق و نزدیک از بافت‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و فرهنگی منطقه خود دارند که در شناسایی پیامدها و فرصت‌های احتمالی که برنامه‌ریزان خارجی ممکن است از آن‌ها غافل شوند بسیار بالارزش است. برای مثال، این دانش محلی می‌تواند در حفظ میراث فرهنگی و حفظ اصالت تجربه‌های گردشگری کمک شایانی کند؛ امری که برای جذب بازدیدکنندگانی که به دنبال تجربه‌های فرهنگی غنی و درهم‌تنیده هستند، بسیار حیاتی است (Rasoolimanesh, S. M., Jaafar, M., & Tangit, T, 2017). همچنین جوامع محلی می‌توانند اطلاعات کلیدی درباره ظرفیت منابع طبیعی و زیرساخت‌ها ارائه دهند و بدین ترتیب توسعه را از سوی گردشگری بیش‌ازحد و تخریب زیست‌محیطی دور کنند (Sari, I. N, 2024). عوامل مختلف از جمله منابع طبیعی و زیرساخت‌ها در جذابیت یک مقصد

های مهمی در بهره برداری موثر از قابلیت های گردشگری خود مواجه است (Biranvandzadeh, M., Sharafi, S., & Sobhani, N. 2023). ۱۴۰۲). ثبت جهانی دره خرم آباد به عنوان میراث فرهنگی جهانی، فضایی استراتژیک برای توسعه گردشگری فرهنگی و پایدار در این منطقه فراهم می کند. در چنین شرایطی، جامعه محلی نه تنها به عنوان میزبان گردشگران، بلکه به عنوان ذینفع اصلی، حافظ میراث و شریک در فرآیند تصمیم گیری، نقشی محوری در شکل دهی به سیاست های گردشگری پایدار ایفا می کند. در راستای موارد مذکور، پژوهش حاضر با هدف؛ تحلیل نقش جامعه محلی در سیاست گذاری گردشگری پایدار دره خرم آباد پس از ثبت جهانی تدوین شده است.

۳. مبانی نظری

علیرغم بحث درباره تفاسیر متنوع، توسعه پایدار بازتاب یک فرآیند سیاسی بین المللی است که «معیار جدیدی برای کنش و تغییر سیاسی» برقرار کرده و به یک اصل راهنما برای سیاست عمومی تبدیل شده است (Dovers, 1996). یکصد و هفتاد کشور در اجلاس زمین ریو (۱۹۹۲) خود را متعهد به اصول توسعه پایدار کردند و از طریق دستور کار ۲۱ توافق کردند که توسعه پایدار را از طریق تدوین راهبردهای ملی اجرا کنند (Hunter, 2002). در سال ۲۰۱۵، سازمان ملل متحد (UN) دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار (دستور کار ۲۰۳۰) را راه اندازی کرد که چارچوبی جامع را شامل ۱۷ هدف توسعه پایدار (SDGs) و ۱۶۹ زیر هدف مشخص می نماید. دستور کار ۲۰۳۰ دیدگاهی گنجانش محور (شامل) ارائه می دهد که در پی ریشه کن کردن فقر، ناعادلانه بودن و تبعیض است و همزمان پایداری را برای نسل های کنونی و آینده تضمین می کند (Jia Xin Xiao, Si En Zheng, Kin Wai, Michael Siu, Yi Lan Long, Ming Jun Luo, Mei Ling Li, 2026). با وجود پژوهش های گسترده درباره روش های مشارکت ذینفعان در پایداری گردشگری (برتلا و همکاران، ۲۰۲۱؛ دریج و جمال، ۲۰۱۵؛ هال، ۲۰۰۸)، درک کمتری از پویایی های نهادی وجود دارد که اقدام جمعی را برای نوآوری در جهت پایداری گردشگری حرکت می کنند. در حالی که همکاری ذینفعان بر رویکردهایی

توجه قابل ملاحظه ای قرار گرفته و گردشگری را به بخش های کشاورزی و سایر بخش های محلی پیوند می زند (Andrinata, A., 2024). نقش جامعه محلی در سیاست گذاری گردشگری پایدار، اصلی اساسی است تا تعادل میان ابعاد زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی-فرهنگی گردشگری حفظ شود. مشارکت فعال آنان تضمین می کند که سیاست ها با واقعیت های محلی هماهنگ باشند، پایداری و انعطاف پذیری بیشتری داشته باشند و حس مالکیت در میان ساکنان ایجاد کنند؛ عواملی که همگی به پایداری و موفقیت بلندمدت مقاصد گردشگری کمک می کنند (Nawangasari, E. R., Rahmatin, L. S., & Yudhiasta, S., 2025). استان لرستان شهری غنی از میراث فرهنگی و زیبایی های طبیعی است. علیرغم پتانسیل بالقوه آن، این منطقه با چالش

۲. مواد و روش ها

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی است که با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش، کلیه ساکنان، گردشگران و فعالان حوزه گردشگری دره خرم آباد است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران و با در نظر گرفتن خطای ۰،۰۵ و انحراف معیار ۰،۵، ۳۸۴ نفر تعیین شده است. روش نمونه گیری در این پژوهش، نمونه گیری تصادفی ساده است. بدین معنی که از جامعه آماری، افراد به صورت تصادفی و بدون هیچ گونه سوگیری انتخاب شده اند. پرسشنامه ها به صورت حضوری و الکترونیکی در اختیار نمونه ها قرار گرفته و پس از تکمیل، جمع آوری شده است. داده های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزارهای آماری PLS تجزیه و تحلیل شده است. پرسشنامه مورد استفاده، شامل ۱۹ گویه است که در سه بعد اجتماعی-اقتصادی، زیست محیطی و نهادی-مدیریتی طراحی شده است. پایایی پرسشنامه کلیه ابعاد با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، بالاتر از ۰،۸ محاسبه شده است که نشان دهنده پایایی مناسب ابزار اندازه گیری است.

تمرکز دارد که ذینفعان را در فرآیند تصمیم‌گیری درگیر می‌کند. اقدام جمعی بر این می‌پردازد که ذینفعان چگونه خود را سازماندهی می‌کنند تا مداخلات را طراحی، مدیریت و اجرا نمایند. مفهوم «گردشگری مبتنی بر جامعه (CBT)» به صورت صریح، نقش فعال جوامع محلی در توسعه و مدیریت گردشگری را حمایت می‌کند. مدل‌های CBT بر این اصل تأکید دارند که جوامع بومی و ساکنان محلی باید در خط مقدم تصمیم‌گیری باشند تا فعالیت‌های گردشگری، از دانش محلی، میراث فرهنگی و حفاظت از محیط زیست احترام بگذارند. برای نمونه، در مناطق حفاظت‌شده

مشارکت جامعه محلی برای مدیریت اکوتوریسم حیاتی است و از طریق مشارکت ذینفعان، پایداری را تضمین می‌کند. توانمندسازی جوامع محلی به‌ویژه از طریق ابتکارات مبتنی بر تحول دیجیتال در گردشگری روستایی مشارکت منفعل را به توانمندسازی فعال تبدیل می‌کند که برای توسعه پایدار امری حیاتی است (Dandi, 2025).

چشم‌انداز نظری حاکمیت چندسطحی و حاکمیت مشارکتی بر تعامل پیچیده بازیگران و نهادها در سطوح مختلف در فرآیندهای تدوین و اجرای سیاست تأکید دارد، حاکمیت چندسطحی؛ سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی و فراملی را در بر می‌گیرد (هوگ و مارکس، ۲۰۲۰). در مقابل، حاکمیت مشارکتی بر مشارکت بازیگران غیردولتی مانند شهروندان، سازمان‌های غیردولتی و نهادهای خصوصی در فرآیندهای تصمیم‌گیری متمرکز است (حمصی و همکاران، ۲۰۱۸). این دو رویکرد غالباً به‌ویژه در حوزه‌های پیچیده‌ای مانند سیاست‌گذاری محیط‌زیست در هم تنیده هستند (کوپر و همکاران، ۲۰۲۳). رویکرد توانمندسازی در گردشگری، یک پارادایم کلیدی است که بر توانمندسازی جوامع محلی و سایر ذینفعان برای کسب کنترل بر فرآیندهای توسعه‌ی گردشگری و بهره‌برداری عادلانه از پیامدهای آن تأکید دارد (گوتیرز، ۲۰۲۳). این رویکرد برای دستیابی به توسعه‌ی گردشگری پایدار اساسی است، زیرا به دنبال رفع نابرابری‌ها بوده و تضمین می‌کند که اقدامات گردشگری به صورت مثبتی بر رفاه جوامع میزبان تأثیر بگذارد (تانگ و همکاران، ۲۰۲۴). در هسته‌ی این رویکرد، توانمندسازی در گردشگری ابعاد گوناگونی را دربرمی‌گیرد که شامل ابعاد روان‌شناختی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است و

به تدریج، جنبه‌های زیست‌محیطی و فرهنگی نیز به آن افزوده شده‌اند.

دانش محلی و اکولوژی فرهنگی به طور فزاینده‌ای به عنوان ستون‌های اساسی توسعه‌ی گردشگری پایدار شناخته می‌شوند و ارتباطی عمیق‌تر بین بازدیدکنندگان، جوامع محلی و محیط‌زیست را تسهیل می‌کنند این رویکرد یکپارچه، دانش بومی (IK) را به عنوان دارایی ارزشمندی می‌شناسد که شامل تکنیک‌ها و تجربیاتی است که مردم محلی از طریق تعامل طولانی مدت خود با طبیعت به دست آورده‌اند و این دانش به پیشرفت تمدن بشری و تنوع فرهنگی کمک کرده است (روحما و همکاران، ۲۰۲۵). مفهوم اکولوژی فرهنگی، که به تحلیل جنبه‌های فرهنگی روابط انسان با طبیعت اطلاق می‌گردد، چارچوبی نظری برای درک نحوه‌ی ادغام دانش اکولوژیکی محلی در گردشگری فراهم می‌کند (اچوری و همکاران، ۲۰۲۴). این دیدگاه، بر توسعه‌ی هماهنگ گردشگری فرهنگی تأکید دارد؛ جایی که منابع فرهنگی به مثابه‌ی حامل‌هایی برای پیشبرد گردشگری در نظر گرفته می‌شوند. به عنوان مثال، در منطقه‌ی جیانگسو، ژجیانگ، شانگهای و آنهوی (JZSA) در چین، سیستمی از شاخص‌های ارزیابی گردشگری زیست‌فرهنگی طراحی شده است تا برهم‌کنش‌ها و هماهنگی میان فرهنگ، اکولوژی و گردشگری را سنجیده و نشان دهد که چگونه این حوزه‌ی بین‌رشته‌ای در حال جلب توجه فزاینده‌ی پژوهشگران است (کامپوس و همکاران، ۲۰۱۷). ادغام دانش محلی در برنامه‌های گردشگری مزایای متعددی به همراه دارد. این ادغام با نمایش میراث فرهنگی غنی، روایت‌های تاریخی و شیوه‌های سنتی یک مقصد، به خلق تجربه‌های گردشگری منحصربه‌فرد، اصیل و به یادماندنی کمک می‌کند. مطالعات نشان داده‌اند که «هم‌آفرینی» (Co-creation) که به عنوان تجربه‌ی ذهنی و زنده‌ی گردشگر در محل تعریف می‌شود و شامل مشارکت فعال و تعامل است منجر به افزایش توجه، درگیری و به‌خاطرماندنی بودن تجربه می‌شود، به طور مشابه، درگیری خانواده‌ها با جاذبه‌های میراث فرهنگی که اغلب شامل روایت‌های محلی و بافت‌های فرهنگی است منجر به ایجاد ارزش‌های غنی‌تر و عمیق‌تر می‌شود (Mudana, I. G., Gusman, D., & Ardini, N. W, 2023).

۴. یافته‌های پژوهش

بررسی پایایی و روایی سازه‌ها

نتایج نشان می‌دهد که نقش جامعه محلی در سیاستگذاری گردشگری پایدار دره خرم آباد پس از ثبت جهانی امر مهم و حائز اهمیت است و کلیه نتایج اعم از اجتماعی - اقتصادی، زیست محیطی و نهادی-مدیریتی در روند سیاست گذاری گردشگری پایدار قابل تایید هستند. به طوری که بعد اجتماعی و اقتصادی به الفای ۰,۸، پایایی مرکب (CR) با مقدار ۰,۸۸ و متوسط واریانس استخراج شده بر ابر با ۰,۵۷ بدست آمده

است که نشان دهنده این است که این بعد در بحث سیاست گذاری گردشگری دره خرم آباد پس از ثبت جهانی قابل قبول و تایید است. در بحث زیست محیطی نیز مقدار آلفا، پایایی مرکب و متوسط واریانس استخراج شده به ترتیب ۰,۸، ۰,۸۸ و ۰,۵۷ بدست آمده است که مقدار این بعد قابل تایید است. در بحث نهادی و مدیریتی نیز مقدار الفا با امتیاز ۰,۸۵، مقدار پایایی ۰,۸۸ و متوسط واریانس برابر با ۰,۵۳ نشان دهنده این است که این بعد نیز تایید شده است.

جدول ۱. نتایج سه معیار آلفای کرونباخ، پایایی و روایی همگرا

	Alpha	rho_A	CR	(AVE)
اجتماعی و اقتصادی	0.849	0.850	0.888	0.571
زیست محیطی	0.850	0.852	0.889	0.570
سیاست‌گذاری گردشگری	0.812	0.816	0.864	0.516
نهادی و مدیریتی	0.854	0.855	0.889	0.535

بررسی و سنجش روایی همگرایی بارهای عاملی

در راستای بررسی روایی مدل پژوهش، بارهای عاملی کلیه شاخص‌های متغیرهای مستقل و وابسته مورد بررسی و سنجش قرار گرفت. نتایج جدول ۲ نشان دهنده این امر است که تمامی گویه‌های مربوط به متغیرهای مستقل (اعم از ابعاد اجتماعی-اقتصادی، زیست محیطی و نهادی-مدیریتی) و متغیر وابسته (سیاست‌گذاری گردشگری)، دارای بارهای عاملی معنادار و بالای حد آستانه (۰,۵) هستند و قابل تایید می‌باشند. در همین راستا، در متغیرهای مستقل، گویه توانمندسازی کسب‌وکار خرد با مقدار بار عاملی (۰,۷۸۲)

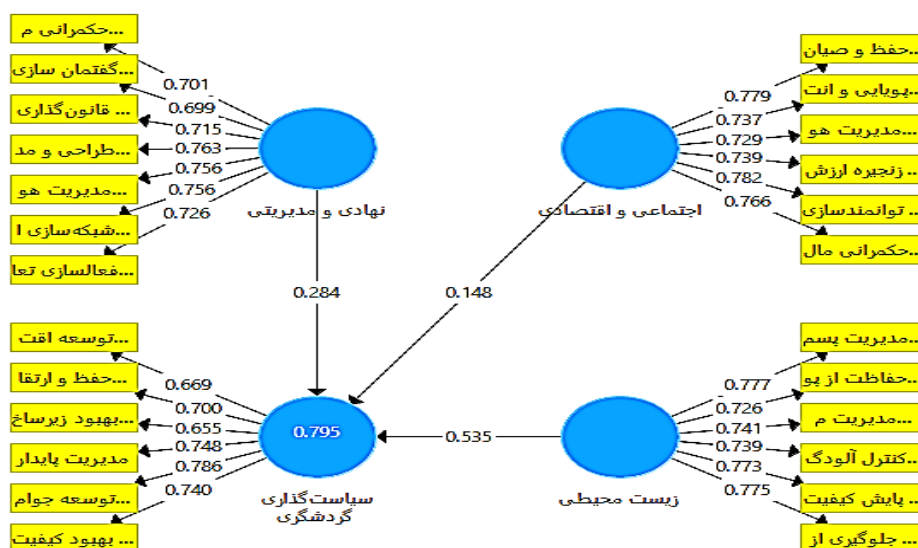
در بعد اجتماعی-اقتصادی، گویه مدیریت پسماند در مبدا با بار عاملی (۰,۷۷۷) در بعد زیست محیطی و در بعد نهادی-مدیریتی گویه طراحی تجربه گردشگری با مقدار امتیاز (۰,۷۶۳) به ترتیب بیشترین بارهای عاملی را در بین گویه‌ها به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل، در بحث سیاست‌گذاری گردشگری به عنوان یک متغیر وابسته، گویه توسعه جوامع محلی با مقدار امتیاز ۰,۷۸۶ به عنوان اثرگذارترین و بیشترین مقدار بار عاملی شناسایی گردید. بنابراین، این نتایج نشان دهنده آن است که ابزارهای اندازه‌گیری برای هر چهار سازه دارای روایی همگرایی مطلوبی و قابل قبول و مورد تایید می‌باشد.

جدول ۲. بار عاملی شاخص‌ها

توانمندسازی و حمایت از کسب‌وکار خرد	اجتماعی و اقتصادی	زیست محیطی	سیاست‌گذاری گردشگری	نهادی و مدیریتی
توانمندسازی و حمایت از کسب‌وکار خرد	0.782			
حفظ و صیانت از اصالت کالبدی و هویت بصری	0.779			
حکمرانی مالی و شفافیت توزیع منافع	0.766			
زنجیره ارزش بومی و اشتغال پایدار	0.739			
مدیریت هوشمند فضای عمومی و خصوصی	0.729			
پویایی و انتقال میراث ناملموس	0.737			

		0.775		جلوگیری از تخریب میراث کالبدی
		0.726		حفاظت از پوشش گیاهی بومی
		0.741		مدیریت مصرف آب
		0.777		مدیریت پسماند در میدا
		0.773		پایش کیفیت آب و هوا
		0.739		کنترل آلودگی صوتی
	0.655			بهبود زیرساخت‌ها
	0.740			بهبود کیفیت زندگی
	0.669			توسعه اقتصادی
	0.786			توسعه جوامع محلی
	0.700			حفظ و ارتقای فرهنگ و میراث
	0.748			مدیریت پایدار
0.701				حکمرانی مشارکتی و شفاف سازی فرآیندها
0.756				شبکه‌سازی اجتماعی و بازخورد پویا
0.763				طراحی و مدیریت تجربه گردشگری
0.726				فعالسازی تعاونی‌های گردشگری برای نمادسازی قدرت
0.715				قانون‌گذاری و نظارت محلی
0.756				مدیریت هوشمند جمعیت و زیرساخت
0.699				گفتمان سازی و آگاه‌سازی همگانی

در شکل ۱ نتایج کلی نشان می‌دهد که تاثیر جهت گیری بعد اجتماعی و اقتصادی بر سیاست گردشگری ۰,۱۴۸ است و میزان تاثیر جهت‌گیری نهادی-مدیریتی و زیست‌محیطی به ترتیب ۰,۲۸۴ و ۰,۵۳۵ می‌باشد. وضعیت کلی بار عاملی و میزان جهت‌گیری متغیرها در شکل زیر نشان داده شده است.

شکل ۱. مقدار ضریب رگرسیونی و بار عاملی گویه‌ها

تحلیل پایایی گویه‌ها بر اساس مقدار آمار تی

بر اساس ضرایب مسیر و نتایج مدل ساختاری ارائه شده در جدول ۳، تاثیرات کلیه متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (سیاست‌گذاری گردشگری) مورد بررسی و سنجش قرار گرفته شد. نتایج نشان می‌دهد که ابعاد مورد نظر (اجتماعی-اقتصادی، زیست‌محیطی و نهادی-مدیریتی) تاثیری مثبت و معناداری بر متغیر مستقل یعنی سیاست‌گذاری گردشگری پایدار دره خرم‌آباد پس از ثبت جهانی دارند. آنچه در سیاست‌گذاری گردشگری پایدار حائز اهمیت است بعد زیست محیطی است که با مقدار مسیر ۰,۵۳۵ و مقدار تی (T) برابر با ۷,۷۵ و مقدار پی (P) معادل ۰,۰۰۰ اثرگذاری کارآمدتر را نشان می‌دهد. بعد نهادی-مدیریتی با مقدار

ضریب مسیر ۰,۲۸۴، مقدار تی (T) برابر با ۳,۳۴ و مقدار پی (P) معادل ۰,۰۰۱ نشان دهنده میزان معناداری این بعد با سیاست‌گذاری گردشگری پایدار دره خرم‌آباد پس از ثبت جهانی است. در نهایت اینکه بعد اجتماعی و اقتصادی با میزان ضریب مسیر ۰,۱۴۸ و مقدار تی (T) برابر با ۲,۴۶ و مقدار پی (P) معادل ۰,۰۱۴ نشان دهنده معناداری با میزان خطای ۰,۰۵ این بعد با متغیر وابسته یعنی سیاست‌گذاری گردشگری پایدار می‌باشد. بنابراین نتایج نشان می‌دهد که در سطح جامعه محلی توجه به ابعاد اجتماعی-اقتصادی، زیست‌محیطی و نهادی-مدیریتی برای دستیابی به گردشگری پایدار پس از ثبت جهانی امر مهم و حائز اهمیت است و این امر نشان دهنده این است که تمامی متغیرهای این پژوهش با سطح اطمینان ۰,۰۹۵ درصد مطلوب و قابل تایید هستند.

جدول ۳. مقدار تی ابعاد مستقل و وابسته

P Values	T Statistics (O/STDEV)	Standard Deviation (STDEV)	Sample Mean (M)	Original Sample (O)	
0.014	2.461	0.060	0.150	0.148	اجتماعی و اقتصادی -> سیاست‌گذاری گردشگری
0.000	7.758	0.069	0.533	0.535	زیست محیطی -> سیاست‌گذاری گردشگری
0.001	3.345	0.085	0.284	0.284	نهادی و مدیریتی -> سیاست‌گذاری گردشگری

بررسی الگوی درونی

بررسی بررسی قدرت تبیین و پیش بینی مدل ساختاری، مقدار R و Q² مورد محاسبه قرار گرفتند. بر اساس جدول ۴، مقدار ضریب تعیین (R) برای سیاست‌گذاری گردشگری به عنوان متغیر وابسته برابر با ۰,۷۹ بدست آمده است. این مقدار از واریانس متغیر سیاست‌گذاری گردشگری توسط ابعاد مورد

مطالعه در این پژوهش (اجتماعی-اقتصادی، زیست‌محیطی و نهادی-مدیریتی) تبیین می‌گردد که نشان‌دهنده قدرت تبیین بسیار بالای مدل است. در همین راستا مقدار شاخص Q² برابر با ۰,۳۷۷ بدست آمده است و این مقدار نشان می‌دهد که مدل از قابلیت پیش‌بینی مناسب و کارآمد برخوردار است (جدول ۴).

جدول ۴. بررسی متغیرهای مکنون

Q ²	R
۰,۳۷۷	۰,۷۹۵

۰,۶۶ که تایید خوبی بر برازش مدل داده‌ها دلالت دارد.

$$Gof = \sqrt{average * R^2}$$

$$Gof = \sqrt{0.548 * 0.795}$$

$$Gof = 0.660$$

همچنین نتایج نشان می‌دهد که معیار GOF با توجه به نتایج

رابطه ۱

رابطه ۲

رابطه ۳

۵. نتیجه گیری

نتایج حاصل از مقدار روایی و پایایی نشان می‌دهد نقش جامع محلی در سیاست‌گذاری گردشگری پایدار دره خرم‌آباد پس از ثبت جهانی بسیار حائز اهمیت است. تحلیل‌های آماری در سه بعد اجتماعی-اقتصادی، زیست‌محیطی و نهادی-مدیریتی مورد تأیید قرار گرفتند. شاخص‌های پایایی (آلفای کرونباخ و CR) و روایی (AVE) در بعد اجتماعی-اقتصادی و زیست‌محیطی به ترتیب ۰,۸۸، ۰,۵۷ و ۰,۵۳ و ۰,۸۵، ۰,۸۸ و ۰,۵۳ محاسبه شد که همگی در محدوده قابل قبول قرار داشته و تأییدکننده نقش این ابعاد در سیاست‌گذاری گردشگری منطقه هستند. نتایج تحلیل بارهای عاملی نشان می‌دهد که تمامی شاخص‌های ابعاد مستقل و وابسته در محدوده ۰,۶۵۵ تا ۰,۷۸۶ قرار دارند که نشان از تأیید روایی همگرایی مدل پژوهش است. به طوری که در بعد اجتماعی و اقتصاد بیشترین بار عاملی مربوط به شاخص‌های توانمندسازی کسب‌وکار خرد است و مقدار امتیاز آن ۰,۷۸۲ است. در بحث زیست محیطی بیشترین بار عاملی مربوط به شاخص مدیریت پسماند با مقدار امتیاز (۰,۷۷۷) است و در نهایت در بعد مدیریتی بیشترین مقدار بار عاملی به شاخص طراحی و مدیریت تجربه گردشگری اختصاص دارد و مقدار آن ۰,۷۶۳ می‌باشد. در بین متغیر مستقل (سیاست‌گذاری گردشگری) شاخص توسعه جوامع محلی با مقدار بار عاملی (۰,۷۸۶) بیشترین وزن را به خود اختصاص داشته است. با توجه به اینکه تمامی بارهای عاملی فراتر از ۰,۵ هستند، اعتبار شاخص‌ها برای سنجش تأثیر ابعاد اجتماعی-اقتصادی، زیست‌محیطی و نهادی-مدیریتی بر سیاست‌گذاری گردشگری پایدار دره خرم‌آباد تأیید می‌گردد. یافته‌های مقدار آماری تی (T) نشان می‌دهد که در روند سیاست‌گذاری گردشگری پایدار دره خرم‌آباد پس از ثبت جهانی، اولویت اصلی و اثرگذارترین عامل از دیدگاه جامعه محلی در شهر خرم‌آباد، بعد زیست‌محیطی است. این امر حکایت از آن دارد که حفظ و صیانت از محیط زیست منطقه و پایداری اکولوژیک نقش اساسی در بهبود و روند سیاست‌گذاری گردشگری در این منطقه دارد. در نتیجه می‌توان گفت که از نظر جامعه و ساکنان محلی بهبود محیط‌زیست یکی از پیش‌شرط‌های

اساسی برای ارتقای پایداری منطقه محسوب می‌شود. در همین راستا، برای بهبود و ارتقای بیشتر سیاست‌گذاری گردشگری در سطح منطقه و افزایش پایداری آن در ابعاد مختلف توجه همزمان به ساختارهای نهادی و مدیریتی و سپس ملاحظات اجتماعی-اقتصادی است. معنادار بودن هر سه مسیر نشان می‌دهد که برای دستیابی به یک سیاست‌گذاری یکپارچه و جامع، باید رویکردی چندبعدی اتخاذ شود تا پایداری در ابعاد مختلف گردشگری فراهم شود و جامعه به سمت پایداری بیشتری حرکت کند. همچنین قدرت تبیین مدل با استفاده از شاخص R^2 مورد ارزیابی قرار گرفته شد که مقدار آن (۰,۷۹۵) است و این مقدار نشان می‌دهد مدل حدود ۸۰٪ از تغییرات متغیر سیاست‌گذاری گردشگری را پوشش می‌دهد. همچنین، مقدار Q^2 برابر با ۰,۳۷۷ است و روایی پیش‌بینی مدل را تأیید می‌کند. در نتیجه این نتایج حاکی از آن است که مدل پیشنهادی دارای برازش مناسبی بوده و متغیرهای مستقل، تبیین‌کنندگان قدرتمندی برای متغیر وابسته در محیط پژوهش هستند.

۶. پیشنهادات

بنابراین، برای دستیابی به ابعاد پایداری در سطوح مختلف سیاست‌گذاری گردشگری، پیشنهادها و راهکارهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- تقویت زیرساخت‌ها: توسعه زیرساخت‌های مرتبط با موضوع پژوهش (فنی، آموزشی، مدیریتی یا فرهنگی) برای بهبود عملکرد و افزایش بهره‌وری

- آموزش و توانمندسازی: برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی برای ذی‌نفعان جهت افزایش آگاهی و مهارت‌های مرتبط

ایجاد نظام ارزیابی مستمر: طراحی شاخص‌های سنجش عملکرد و ارزیابی دوره‌ای برای پایش میزان تحقق اهداف افزایش همکاری بین‌بخشی: تقویت تعامل میان سازمان‌ها و نهادهای مرتبط برای هم‌افزایی و جلوگیری از موازی‌کاری حمایت‌های سیاستی و قانونی: بازنگری یا تدوین مقررات حمایتی به منظور تسهیل اجرای راهکارهای پیشنهادی.

7. References

- Bertella, G., Lupini, S., Rossi Romanelli, C., & Font, X. (2026). Workshop methodology design: Innovation-oriented participatory processes for sustainability. *Annals of Tourism Research*, 89, 103251.
[\[https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103251\]](https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103251)
- Biranvandzadeh, M., Sharafi, S., & Nobakht Sobhani, M. (2023). The Importance of Khorramabad Valley in the Sustainable Development of Tourism with an Approach to Providing the Ground for Registration in the World Heritage. *New Attitudes in Human Geography*, 15(3), 59. (Note: The exact DOI for this Persian source was not provided and could not be found from the given information).
- Campos, A. C., Mendes, J., Valle, P. O. do, & Scott, N. (2017). Co-creating animal-based tourist experiences: Attention, involvement and memorability. *Tourism Management*.
<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.06.001>
Sustainability, 2(7), 2197–2218.
[\[https://doi.org/10.3390/su2072197\]](https://doi.org/10.3390/su2072197)
- Gutierrez, E. L. M. (2023). Re-examining the participation and empowerment nexus: Applications to community-based tourism. *World Development Perspectives*.
<https://doi.org/10.1016/j.wdp.2023.100518>
- Hall, C. M. (2008). *Tourism planning: Policies, processes and relationships*. Pearson education.
- Homsy, G. C., Liu, Z., & Warner, M. E. (2018). Multilevel Governance: Framing the Integration of Top-Down and Bottom-Up Policymaking. *International Journal of Public Administration*, 42(7), 572–582.
[\[https://doi.org/10.1080/01900692.2018.1491597\]](https://doi.org/10.1080/01900692.2018.1491597)
- Hooghe, L., & Marks, G. (2020). A postfunctionalist theory of multilevel governance. *The British Journal of Politics and International Relations*, 22(4), 820–826.
[\[https://doi.org/10.1177/1369148120935303\]](https://doi.org/10.1177/1369148120935303)
- Hunter, C. J. (2002). Aspects of the sustainable tourism debate from a natural resources perspective. In R. Harris, T. Griffin, & P. Williams (Eds.), *Sustainable Tourism: A Global Perspective* (pp. 3-23). Butterworth-Heinemann: Oxford.
- Mudana, I. G., Gusman, D., & Ardini, N. W. (2023). Implementation of Tri Hita Karana Local Knowledge in Uluwatu Temple Tourist Cooper, C., Cunningham, N., & Bracken, L. J. (2023). Exploring different framings of nature-based solutions with respect to governance, and citizen participation, beneficiaries, and quality of life outcomes. *Environmental Science & Policy*, 150, 103592.
[\[https://doi.org/10.1016/j.envsci.2023.103592\]](https://doi.org/10.1016/j.envsci.2023.103592)
- Dandi. (2025). Community-Based Tourism Development Model Ammatoa Kajang Cultural Tourism Bulukumba District. *Journal of Information Systems Engineering and Management*, 10(54s), 430–436.
[\[https://doi.org/10.52783/jisem.v10i54s.11130\]](https://doi.org/10.52783/jisem.v10i54s.11130)
- Dovers, S. R. (1996). Sustainability: Demands on policy. *Journal of Public Policy*, 16(3), 303-318.
 DOI: <https://doi.org/10.1017/S0143814X00007789>
- Dredge, D., & Jamal, T. (2015). Progress in tourism planning and policy: A post-structural perspective on knowledge production. *Tourism Management*, 51, 285-297.
[\[https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.06.002\]](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.06.002)
- Echeverri, A., Batista, N. M., Wolny, S., Herrera-R, G. A., Andrade-Rivas, F., Bailey, A., ... & Ocampo-Peñuela, N. (2024). Toward Sustainable Biocultural Ecotourism: An Integrated Spatial Analysis of Cultural and Biodiversity Richness in Colombia. *People and Nature*. <https://doi.org/10.1002/pan3.10755>
[Digital Object Identifier \(DOI\)](https://doi.org/10.1002/pan3.10755)
- Greiner, R. (2010). Improving the Net Benefits from Tourism for People Living in Remote Northern Australia.
- Andrinata, A. (2024). Implementation of Sustainable Tourism Based on Community Based Tourism as a Pillar of Development in Waturaka Village, Kelimutu District. *English and Tourism Studies*, 2(2), 43–50.
[\[https://doi.org/10.59535/ets.v2i2.374\]](https://doi.org/10.59535/ets.v2i2.374)
- Ayu Rustini, N. K., Sri Budhi, M. K., Wiwin Setyari, N. P., & Setiawina, N. D. (2022). Development of Sustainable Tourism Based on Local Community Participation. *JOURNAL OF ECONOMICS, FINANCE AND MANAGEMENT STUDIES*, 05(11).
[\[https://doi.org/10.47191/jefms/v5-i11-16\]](https://doi.org/10.47191/jefms/v5-i11-16)

- tourism: a case of Kinabalu National Park, Malaysia. *Anatolia*, 1–14. [\[https://doi.org/10.1080/13032917.2017.1412327\]](https://doi.org/10.1080/13032917.2017.1412327)
- Rohmah, F. L., Firman, & Jarwanto, D. (2025). The Relationship Between Local Knowledge and Community Participation in Bacukiki in the Implementation of Community-Based Tourism at Ladoma Agro. *Prospect: Jurnal Pemberdayaan Masyarakat*.
- Roxas, F. M. Y., Rivera, J. P. R., & Gutierrez, E. L. M. (2020). Mapping stakeholders' roles in governing sustainable tourism destinations. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 387–398. [\[https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.09.005\]](https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.09.005)
- Sapkota, K. P. (2024). The Role of Local Community in Enhancing Sustainable Community Based Tourism. *Journal of Electrical Systems*, 20(7s), 558–571. [\[https://doi.org/10.52783/jes.3360\]](https://doi.org/10.52783/jes.3360)
- Sari, I. N. (2024). Realizing sustainable rural tourism through community-based tourism (CBT): A swot analysis of Curug Dhuwur Waterfall. *Jurnal Bisnis Kehutanan Dan Lingkungan*, 2(1). [\[https://doi.org/10.61511/jbkl.v2i1.2024.929\]](https://doi.org/10.61511/jbkl.v2i1.2024.929)
- Tong, J., Li, Y., & Yang, Y. (2024). System Construction, Tourism Empowerment, and Community Participation: The Sustainable Way of Rural Tourism Development. *Sustainability*. <https://doi.org/10.3390/su16010422>
- Attraction, Bali, Indonesia. *International Journal of Professional Business Review*.
- Mtapuri, O., Camilleri, M. A., & Dłużewska, A. (2021). Advancing community-based tourism approaches for the sustainable development of destinations. *Sustainable Development*, 30(3), 423–432. [\[https://doi.org/10.1002/sd.22571\]](https://doi.org/10.1002/sd.22571)
- Nawangsari, E. R., Rahmatin, L. S., & Yudhiasta, S. (2025). Local Community Participation in Sustainable Tourism Management in The Cacalan Beach, Banyuwangi. *Nusantara Science and Technology Proceedings*, 823–830. [\[https://doi.org/10.11594/nstp.2025.47126\]](https://doi.org/10.11594/nstp.2025.47126)
- Obradović, S., & Tešin, A. (2023). Local Communities' Perceptions of Tourism Planning in Natural Areas. *Tourism and Hospitality*, 4(2), 336–354. [\[https://doi.org/10.3390/tourhosp4020021\]](https://doi.org/10.3390/tourhosp4020021)
- Pforr, C. (2004). Policy-making for sustainable tourism. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 76. [\[https://doi.org/10.2495/ST040071\]](https://doi.org/10.2495/ST040071)
- Pramanik, S. A. K., & Rahman, Md. Z. (2023). Influences of Local Community Dimensions in Enhancing Support for Sustainable Tourism Development. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 25(4), 817–841. [\[https://doi.org/10.1080/15256480.2023.2169854\]](https://doi.org/10.1080/15256480.2023.2169854)
- Rasoolimanesh, S. M., Jaafar, M., & Tangit, T. M. (2017). Community involvement in rural